
TOEKOMST VOOR EEN HISTORISCH VEENWEIDELANDSCHAP?

Bareld van der Ploeg

De grote veenontginningen bijna duizend jaar geleden in West-Nederland hebben op veel plaatsen een nog gezichtsbepalend weidelandschap achtergelaten, bijvoorbeeld in de Krimpenerwaard. Dit landschap is internationaal heel bijzonder en wijkt niet alleen sterk af van nabije akkerbouwgebieden en tuinbouwcentra maar ook van melkveegebieden elders, waar snijmaïs naast grasland een belangrijke plaats in het landschap inneemt. Maar het veenweidegebied steekt vooral af tegen de nabije Randstad. Dit bezorgde het gebied de naam 'Groene Hart van de Randstad' met als kwaliteiten rust en ruimte.

Economische problemen en mogelijke oplossingen

De melkveebedrijven in het veenweidegebied bij de Randstad hebben gemiddeld iets lagere bedrijfsresultaten dan vergelijkbare melkveebedrijven elders in Nederland. Dit heeft te maken met de natuurlijke handicaps van een laagveengebied, vooral wanneer polderpeilen uit niet-agrarische motieven relatief hoog worden gehouden.

Het nieuwe platteland zoals dat opkomt in 'pioniersgebieden' van de Agrarische Natuurverenigingen Waterland en Den Hâneker is een 'multifunctionele groene ruimte' waar zelfs melkveehouders niet leven van melk alleen. De boeren op het nieuwe platteland bieden individueel en gezamenlijk een landschap met productieweiden omgeven door natuurlijk beheerde perceelranden en andere kleine landschapselementen en wandelroutes.

Peilverhoging leidt tot afnemende voeropbrengsten en toenemende weersgevoeligheid van de bedrijfsvoering. Samen kan dat leiden tot een sterke inkomensdaling, naar een niveau dat gemiddeld op de helft ligt van het bedrijfsinkomen op melkveebedrijven elders in Nederland. Om die achterstand te compenseren is een inkomenstransfer noodzakelijk van burgers naar boeren. Als die achterwege blijft, zal er op langere termijn geen toekomst zijn voor het complexe veenweidesysteem bij de Randstad; het veenweidebedrijf dreigt dan te verdwijnen. Afhankelijk van de richting van de systeeminnovatie, zal het bedrag van de transfer liggen tussen 225 en 900 euro per hectare veenweide (tabel 1). Voor het totaal van de 50.000 ha betekent dat een inkomenstransfer van 11 miljoen euro op jaarbasis bij hightech landbouw, 22,5 miljoen bij een historisch gerichte landbouw en 45 miljoen euro bij natuur- of stadsgerichte landbouw. Met die bedragen kunnen de nadelen van peilverhoging worden ondervangen en de bestaande inkomensachterstand ten opzichte van melkveehouders elders worden gecompenseerd.

Ruimtelijke kwaliteit

De historisch gerichte, natuurgerichte en stadsgerichte toekomstconcepten leveren een aanmerkelijk hogere omgevingskwaliteit op dan de technologiegerichte landbouw. Dit rechtvaardigt een inkomenstransfer van burger naar boer die aanmerkelijk hoger is dan bij het technologische concept. Bij historisch gerichte en stadsgerichte landbouw is het verschil in ruimtelijke kwaliteit tussen een hoog en een laag waterpeil relatief klein. Met peilverhoging verdubbelt weliswaar de levensduur van het veenpakket maar daar staat tegenover dat de kansen voor biologische landbouw, met al haar voordelen voor ecologie en stedelijke beleving, sterk afnemen, doordat bij hogere waterpeilen minder stikstof vrijkomt uit de verterende veenbodem. Voor het natuurgerichte toekomstconcept is het verschil tussen wel of niet peilverhogen niet relevant omdat het niveau van de voeropbrengsten hier ondergeschikt is aan de botanische rijkdom.

Tabel 1 Ontwikkeling van ruimtelijke kwaliteit bij huidig en verhoogd waterpeil, met en zonder systeeminnovatie en de benodigde inkomenstransfer naar boeren t.b.v. ruimtelijke kwaliteit

Toekomstconcept a)	Ruimtelijke kwaliteit bij		Inkomenstransfer b) (euro per ha)
	huidig slootwaterpeil	verhoogd slootwaterpeil	
Zonder systeeminnovatie			
- Kortetermijnontwikkeling	-	0	.
- Langetermijnontwikkeling	--	--	.
Met systeeminnovatie			
- Technologie gericht (hightech landbouw)	--	0	225
- Historisch gericht (streekeigen landbouw)	++	+++	450
- Natuurgericht (botanisch veenweidebeheer)	nvt	++++	900
- Stadsgericht (landbouw in dienst van persoonlijke dienstverlening)	+++	++++	900

a) Systeeminnovatie: instellen van een inkomenstransfer van burgers naar boeren ten behoeve van ruimtelijke kwaliteit; b) Bij verhoogd waterpeil, extra inkomenstransfer gerelateerd aan groene en stadse dienstverlening door boeren.

Verandering bedrijfsvoering en inkomsten

Het multifunctionele landelijke gebied is niet langer op te vatten als een gratis bijproduct van de landbouw. Dat is de boodschap aan burgers. Maar gelijktijdig is dan de boodschap voor boeren dat het verzorgen van landschap even 'echt' is als het leveren van een half miljoen liter melk op jaarbasis. Interviews met boeren en boerinnen geven aan dat ongeveer 70% van de jonge ondernemers op weg is de 'niet-productiekant' van het bedrijf steeds 'echter' te vinden. Of de mentale knop helemaal om gaat - verbreding is meer dan een hobby of een aardige bijverdienste -, zal sterk afhangen van de mate waarin de stedelijke samenleving voor dit doel financieel over de brug komt.

Meer informatie:

Rapport 4.01.08 *Groene Hart met landbouw naar een hoger peil?*

Ploeg B. van der (2001) *Het Weigevoel in het Groene Hart van de Randstad* (Proefschrift Wageningen Universiteit).